

כמים תינים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 344

ה' אייר
תשפ"ה

פרשת תזריע - מצורע

דרך חיים

אומר רבי מנחם משטפנשט "הצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים" - שאותו הנגע לובש מראה חיצוני ומלבוש של 'פרומיות', של החמרות יתירות. ישנם ב' דרכים בעבודת ה': יש שעוסק כל העת לחפש חומרות נוספות ויתירות על גבי האמור בשלחן ערוך. ויש מי שעושה כהלכה ומרכז את עבודתו לטהרת הלב והמידות.

אומר המאור ושמש (פרשת ויחי) על אמירתו של יעקב: "ארור אפם כי עז", שאותו חרון אף של האדם למול עצמו, כל העת להקפיד ולנהוג בקושי עם עצמו, זהו דבר 'ארור' שעל האדם להתנקות ממנו. אנשים שכאלה כל העת בכעס פנימי, וממילא גם כלפי הזולת אינם מסבירים פנים. אדם שמסביר פנים כלפי זולתו סימן הוא שיכול הוא לראות את נגעי נפשו ואת טובת זולתו. לכן אין בגדיו, מראהו כלפי חוץ, פרומים - בהקפדה. אלא אדרבה "החסיד צהלתו בפניו" - בפנייתו כלפי חוץ אל האחר, "ודאגתו בליבו" על חסרונו ומרת נפשו (חובות הלבבות, שער הפרישות ד).

כותב מרן החיד"א (מראית העין ברכות ה.) על דברי הגמרא "אם רואה אדם שיסורין באין עליו - יפשפש במעשיו... פשפש ולא מצא - יתלה בבטול תורה", כיצד אדם שכזה נכנס בכלל "פשפש ולא מצא", הלא יש בידו עוון ביטול תורה שעוון חמור הוא? אלא שהכוונה שהאדם הזה חוטא במה שחש הוא כל הזמן שחוטא הוא בהיותו מבטל תורה, משום שאין

המשך בעמוד הבא

אומר רבנו החת"ם סופר על הפסוק "הצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא" (ויקרא יג מה), שלכאורה היה לתורה לומר שיפרום המצורע את בגדיו ויפרע את ראשו כפי שנאמר בסוף הפסוק שהמצורע יקרא 'טמא טמא'. אם כן מדוע שינתה התורה את הלשון? אלא שכוונת עומק הפסוק לעסוק באדם שהנגע נמצא בתוך ליבו, פנימיות נפשו אינה כראוי. זו כוונת המילים "אשר בו הנגע", בתוכו. הסימן לבטא את מה שהאדם הזה טמא בפנימיותו הוא מה שבגדיו פרומים וראשו פרוע, שמראה הוא את עצמו כאדם המתאבל תמיד על עוונותיו, על חורבן ירושלים, "על שפם יעטה" - מדבר בשקט משל יש בו יראת שמיים, יושב בפרישות ומעוטף בטליתו. אותו אדם נוהג בקריאת 'טמא טמא' כלפי כל אדם שאינו הולך בדרכו שלו. על כך אומר הכתוב: "כל ימי אשר הנגע בו" - בפנימיותו "טמא" כיוון ש"טמא הוא" בעצמיותו ובעומקו. אדם זה אפילו לא מודע לכך שיראת שמיים שכזו היא יראה נפולה ואינה יראה אמיתית.

עיקר תכלית העבודה שלימדו אותנו תלמידי הבעל שם-טוב היא שעל האדם לטהר את ליבו, לשבר את מידותיו הרעות ולעבוד כל העת על אישיותו. הרבה צריך האדם לעבוד על עצמו בכדי בכלל לדעת מה הן מגרעותיו ומה הם חסרונותיו. הידיעה בהם היא עיקר העבודה. משום כך על האדם לעסוק בתיקון חסרונו שלו ולא לעסוק בחסרונות זולתו. הקב"ה תובע מאיתנו את התיקון שלנו ולא שנתקן את חברינו.

כמים תימים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

לדבר רעה על בניו גם אם אינם נוהגים כשורה. אדרבה, כשם שהיינו רוצים שאם בנינו חלילה לא נוהגים כשורה אנשים יקרבו אותם וירצו בטובתם, כך מוטל עלינו לנהוג עם כל אחד ואחד מישראל. שהאוב את האב אוהב את בנו, ונזהר מלרחק אותם חס ושלום.

כותב ר' מענדל מויטבסק, תלמיד הבעל שם-טוב, בספרו פרי הארץ (פ' ואתחנן): "כללא דמילתא להמשיך רחמים על כל הברואים ואפילו על הרשעים, כי מי יודע מה בלבו של אדם אולי הגיע בתשובתו בשעה אחת מה שאין צדיק גמור יכול, ושלא לקטרג על שום אדם, שכבר נטלה מאתנו החכמה והמדע לדון את האדם אפילו על פי שנים עדים והשפעת שכל זה לא היה רק בזמן הסנהדרין וכל שכן בלא עדות וראיה. אין זה כי אם גדול דעה שהוא רב עלילות ומעשים טובים ומקנא לה' צבאות. אם רוצה לקנות - יקנא לעצמו בליבו". בספר 'תשואות חן', מתלמיד הבעל שם-טוב, כותב: "קיבלתי מרבותינו כי משיח צדקנו יהיה מי שיכול ללמד זכות אפילו על הרשע הגדול ביותר, ועל ידי זה יעורר את כולם לתשובה, ועל ידי זה יהיו כולם צדיקים".

כמה לימד ואילף אותנו בינה הסבא קדישא ר' אריה ליון צ"ל שכך ראה את נשמות ישראל. דבר זה למד הסבא ממורו ורבו - מרן הרב קוק צ"ל, שהבהיר לנו שכל יהודי הוא טוב בעצמו ונשמתו טהורה, וכל מעשיו חיוביים לו.

שבת שלום!

בליבו השלמה ושמחה על מדרגתו, אלא הלקאה עצמית על מה שעוד לא למד.

הצרוע והמצורע מלמדים אותנו שיראת שמיים וקדושה אמיתית לא נמצאת ביציאתנו מן המחנה. אדרבה צריכים אנו להיות בתוך המחנה, לקרוא על האחרים 'טהור טהור' ולא 'טמא טמא', ולהיות שמחים בעבודת ה' יתברך.

.....

בספר הקדוש 'מאור עיניים', מר' מנחם נחום מצ'רנוביל תלמיד הבעל שם-טוב מבאר את חומר עוון לשון הרע. הקב"ה מקבל מכל אחד מישראל תענוג, ואפילו מרשע גדול. כפי שמלמדת אותנו הגמרא (ברכות נז.): "כפלח הרמון רקתך". מאי רקתך? אפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרמון". אך כשאדם מדבר לשון הרע על אדם אחר מישראל, אפילו באמירת דברי אמת, מבטל הוא את התענוג שיש לקב"ה מברואיו, וכאילו מכניס עצבות כלפי שמיא. לכן מגיעים על אותו אדם נגעים, מידה כנגד מידה - אתה הפכת את הענג של הקב"ה לנגע וצער, כך אתה תלקה בנגעים.

ממשיך הרבי מצ'רנוביל ואומר שהקב"ה לא מדבר רעה על ישראל, משום שאין האב יכול לדבר רעה על בניו. כך מהלך מחשבה זה צריך ללוות כל אחד מישראל. עלינו לדעת כי כל ישראל בנים הם למקום, וכיצד זה נוכל לדבר על בניו של הקב"ה רעה?! כשם שאדם שבנו הולך חלילה בדרך רעה לא רוצה שיאמרו עליו דברי בלע, ואם עושים כן הדבר גורם לו לצער עמוק, כך עלינו להיזהר בכבוד המקום ולא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

נספרת שולמית כצנלסון:

סבתי חלטה זמן רב ונפטרה. חודשים רבים נקפו ואחי, עו"ד שמואל תמיר, מקבל מכתב מר' אריה:

"אני מודאג מאד. סבתך נראתה לי בחלום והתלוננה על כך כי הנה החורף קרב ובא וחרף העובדה שחלף זמן רב מאז שנפטרה, לא הוקמה מצבה על קברה. כיוון שאיני רוצה לגרום לעגמת נפש לאביך, על כן אני מרשה לעצמי לכתוב אליך ולבקשך לטפל בדבר".

אחי שמואל התפלא מאד. ר' אריה מעולם לא נפגש עם סבתי, ספק אף אם ידע כלל שנפטרה, והנה מכתב מפתיע שכזה... לא גילינו את הדבר לאבינו, כדי שלא לצער, אך אחי קיבל על עצמו להתקין את המצבה בהקדם. ברם, מחמת טרדותיו נדחה הדבר...

הנה מגיע לידי אחי מכתב נוסף מר' אריה: "הפעם, אני יותר מאשר 'סתם מודאג'. סבתך מנוחתה עדן שוב נראתה לי בחלום וחזרה וטענה על שאין מתקינים מצבה על קברה. נאמר כי 'כהנים זריזים הם', ואתה שמואל הן כהן הינך, אנא טפל בהקמת המצבה, ובהקדם".

עזב אחי את כל עיסוקיו וטיפל מיד בהקמת המצבה לסבתו...

(צדיק יסוד עולם עמ' 190-189)

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

לאחר פעולת הברירה מגיעה פעולת הטחינה. תכלית מלאכת טוחן לקחת דבר אחד ולחלק אותו להרבה חלקים קטנים נפרדים (רמב"ם). אין הבדל בזה אם הגוש האחד יחולק ע"י מטחנה או סכין מטבחה, כיוון שהתוצאה היא התפרקות הדבר לגורמים קטנים עוברים בכך על איסור טוחן. כשאיסור טוחן לא קיים באוכלים בלבד, שכן אסור אפילו לטחון בוך (רש"י שבת עד; או"ח סי' שב), עץ, מתכת וכדומה כאשר הכוונה היא להשיג נסורת של אותו חומר. ההבדל שיש בין אוכל לשאר דברים הוא בכך שבאוכל אין איסור טוחן במחתך חתיכות גדולות, ולכן מותר לעשות סלט מכל פרי וירק אם עושים אותו מחתיכות גדולות, לעומת זאת ריסוק של אבן או חיתוך של עץ אסור בכל מקרה, אף בחתיכות גדולות.

אדם שטוחן בכלים שנועדו לטחינה, ריסוק ומעיכה - עובר באיסור טחינה מן התורה. כיוון שכך כלים אלו מוקצה הם מדין כלי שמלאכתו לאיסור, וניתן להזיזם ממקומם רק לצורך גופם (שימוש לדבר המותר) או מקומם (שזקוק להשתמש במקום בו מונחים). כיוון שכלים אלו נועדו לטחינה רק בימות החול, הרי שגם אם עושה שימוש בכלים אלו לטחינה וריסוק דבר שמותר בטחינה וריסוק עובר בהם משום 'עובדין דחול' (מ"ב שכא ס"ק כה).

אמנם איסור טחינה קיים גם בכלי שלא נועד לטחינה, כגון באמצעות סכין ומזלג. אך איסור זה איסור דרבנן הוא. לכן טחינה בכלים שכאלה כחלק מתהליך האכילה ולא בשלב ההכנה של המאכל - מותרת, ויש שהחמירו בעושה באופן של ריסוק והתירו רק בחיתוך דק (חזו"א סי' נז).

כתב בעל ה'יראים', ר' אליעזר ממיץ, שאיננו יודעים מהו שיעור 'דק' שבו עוברים על איסור טוחן ומהו שיעור של פרוסות גדולות בהם אין איסור זה. לכן פסק האגרות משה (ח"ד סי' עד) שמותר לחתוך ירק לפרוסות דקות לכל אורכו, וכן להשתמש במכשיר המיועד לחיתוך ירקות לפרוסות, אך לא כזה המיועד לחתכם לחתיכות קטנות. משום שכפי שמותר לחתוך בעצמו את הירק לחתיכות דקות לכל אורך הירק, כן מותר להשתמש במכשיר שיעשה זאת. לעומת זאת, קוצץ ירקות אסור בשימוש לעולם משום שהוא מיועד לטחינה. עוד פסק הרשב"א בתשובותיו (ח"ד עה), וכמותו הכריע מרן הרמ"א (שם סי"ב), שמותר לחתוך ירק באופן דק בסמוך לסעודה. כלומר לא רק חיתוך דק לכל אורך הירק אלא אף לחתוך דק ממש בסמוך לסעודה, משום שכשם שאפשר לברור אוכל מתוך פסולת סמוך לסעודה, שהוא דרך אכילה ולא

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

דרך ברירה, כך מותר לטחון, שזה דרך אכילה ולא דרך טחינה. כשגדר בסמוך לסעודה הוא דומה למה שדנו במלאכת בורר.

על פסיקה זו של מרן הרמ"א יש ג' מגבלות: א. מותר לחתוך דק אך לא דק במיוחד, שסלט קצוץ במיוחד אסור גם בסמוך לסעודה (מ"ב שם). ב. לדעת החזו"א (סי' נז) אין לטחון באופן דק לאדם שלא יכול לאכול באופן אחר, כדוגמת תינוק. ועל כן אם חתכנו באופן דק עבורו גם האחרים צריכים לאכול ממאכל זה במהלך הסעודה, ורק אז יהא מותר להכין מאכל שכזה עבור תינוק. שאם לא כן הוא ממש אופן הכנה ולא אופן אכילה. ג. כאמור בתחילת דברינו, אין להשתמש בשום אופן בכלי המיועד לטחינה, אף סמוך לסעודה, משום שזו מלאכה ממש (מ"ב). אך ניתן אף לרסק פרי או ירק עם ידית של כף לדוגמא (הכרעת האגרו"מ שם עפ"י הריב"ש סי' קפד, דלא כמרן החזו"א (שם) שאסר).

יש לסייג שבדברים שאינם גידולי קרקע אין איסור טחון (תה"ד סי' נו, שו"ע שם סי"ט). לכן מותר לטחון ביצים, בשר וגבינה ללא חשש, גם שלא סמוך לסעודה. אך גם בזה קיים התנאי שלא ישתמש בכלי המיועד לטחינה, משום עובדין דחול, שזהו כלי שנועד להתעסקות ביום חול ולא בשבת.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

האם מותר לפזר סוכר על גבי תותים בשבת?

מותר, ומי שרוצה להחמיר ישים סוכר ויאכל מיד את התותים ולא ייתן להם לשהות זמן רב עם הסוכר. כשהיסוד לשאלה זו הוא האם הסוכר מועיל למאכל כמו מלח. יש בזה סערה גדולה בדיון מליחת בשר עם דם בעזרת סוכר. כי המהר"ם בריסק (ח"א סי' ז') הכריע כעיקרי הדינים והטעמים (או"ח סי' יד) לחשוש שהסוכר מוציא דם כמו מלח, לכן ר"ח נאה בקצוה"ש (סי' קכח- בדי השולחן) אסר לתת סוכר בשבת על גבי פירות. אמנם הכף החיים (יו"ד סי' סט) כתב שפסיקה זו היא טעות, ולכן המיקל יש לו על מה לסמוך.

שאלה |
תשובה |

האם השימוש ב'סלייסר' לחיתוך ירקות מותר בשבת?

איסור טוחן הוא אחד מאבות מלאכות האסורות שבת, ועיקר הדגש באיסור זה הוא שלא לעשות פעולת טחינה בשבת כדרך שעושים בחול. מרן המשנה ברורה מביא בביאור הלכה בשם הראשונים שאם אדם חותך ירק חיתוך דק בסמוך לסעודה יש למיקל על מי לסמוך, הוי אומר שאין זה נחשב לטחינה אלא לדרך אכילה, משום שנעשה ממש בסמוך לסעודה. האגרות משה (או"ח ח"ד סי' עד) הגדיר את מלאכת טוחן, שהיא נחשבת למלאכה האסורה רק כשמקפידים עליה שתיעשה כדרך שהיא נעשית ביום חול, כלומר חיתוך באופן יפה, שאז לא ניכר שהיא פעולה עראית לצורך השבת. באמת מרן הגרש"ז (מכתב במאור השבת ח"א) כתב שהוא לא יודע להגדיר את החילוק בין מלאכה שיש עליה הגדרת עובדין דחול לבין מלאכה שניכר בה שנעשית לצורך השבת. לכן התיר מרן הגרש"ז (שש"כ פ"ו) להשתמש במכשיר לחיתוך ביצים באופן דק שלטעמו נחשב כ"כלי סעודה". וכן התיר שימוש בתיון על אף שבורר את האוכל מהפסולת - את העלים מהתה, משום שלא נחשב לכלי סעודה. הוא הדין בשימוש בכל הכלים שמשתמשים בהם לסעודה.

שאלה |
תשובה |

לכן לעניות דעתי ה'סלייסר' שכיום משתמשים בו בסמוך לסעודה נחשב ככלי סעודה לכל דבר ועניין, שכל תכליתו היא להקל על החיתוך ולחתוך במהירות את הירקות עם מספר סכינים יחד. ולכן אם חותך בסמוך לסעודה ניתן להקל.

מה דעת הפוסקים בעניין מכשיר שחותך ירקות בחיתוך דק ולא טוחן אותם?

לא ידוע לי על פוסק מובהק שאוסר בזה, וכן היא הכרעת האגרות משה ונימוקו עימו. ושמעתי

שאלה |
תשובה |

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

המשך

תשובה |

שאומרים בשם דו"ז מרן הרב אלישיב שאסר זאת. אבל אסור להאמין לשמועות שכאלה, כיוון שגם יש שאלה כיצד הציגו בפניו את השאלה הזו.

שאלה |

תשובה |

האם מותר להשתמש בשבת במכשיר המיוחד לפריסת ביצים קשות? הדבר מותר, וניתן אפילו לחתוך באמצעותו עגבניה רכה, כפסק הגרש"ז (שש"כ פ"ו). וטעם הדבר משום שהמכשיר בנוי ככלי בעל מספר סכינים שמתמשים בהם בבת אחת, וע"כ נחשב לכלי סעודה.

שאלה |

תשובה |

האם אפשר להקל כדעת הרמב"ם בעניין טחינת ירק שנאכל גם חי? ישנה מחלוקת בין הרמב"ם לרשב"א האם גם בדבר שנאכל חי יש איסור טוחן. הרמב"ם כותב שכל איסור טוחן הוא דווקא בירק שעומדים לבשלו. אבל הרשב"א חולק וסובר שגם בירק שנאכל חי ולא מיועד לבישול יש איסור טוחן. ומכיוון שמרן השו"ע (או"ח שכא יב) פסק שתמיד יש איסור טוחן, ממילא אין אפשרות להקל בזה.

שאלה |

תשובה |

האם מותר לרסק בננה בסמוך לזמן ההאכלה לילד? האגרו"מ התיר משום שנעשה בסמוך לסעודה, ובדבר הסמוך לסעודה אנו מתירים מעוך לחלוטין. אבל היתר זה הוא רק למעוך עם כף וכדומה ולא בעזרת מכשיר המיועד לריסוק ומעיכה. ואין בזה איסור לש, שכן רכות הרסק הוא מרכותה הטבעית של הבננה, ולא מנוזל שהוסיפו לתוכה.

שאלה |

תשובה |

מה הדרך הנכונה לשנות במעיכת בננה על מנת שתהיה מותרת? האגרו"מ (ח"ד סי' ע"ד) סובר שבבננה שנשאר גוש אחד משום הלחות העצמית שבה שאין איסור טוחן, כי כל טוחן הוא רק בדבר הדומה לקמח שנהיה בטחינתו כפירורים. אולם כיוון שמרן החזו"א חולק על דבריו אנו מקילים רק בשעת הצורך ובשינוי. וכותב הגרש"ז (שש"כ פ"ו) שבמעיכת בננה השינוי הוא לא במה שנמערך בעזרת ידית הכף או המזלג, משום שכך ממעכים תמיד, אלא בשינוי יצירתי יותר. ואני הקטן חושב שכשממערך לצורך אין צריך בכלל שינוי, שהרי האגרות משה מתיר לחלוטין, לכן במצב שכזה ניתן לטחון כרגיל או עכ"פ בידיית הכף.

המשך בעמוד הבא

כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

האם יש איסור טוחן באבוקדו?

שאלה |

אם האבוקדו רך עדי כדי כך שכאשר מחזיקים בצידו האחד חלקו השני נופל אין בזה איסור טוחן. אבל אם הוא רך אך לא כדי נפילת חלקו השני אסור לטוחנו בשבת (הגרש"ז שש"כ פ"ו).

תשובה |

האם מותר לטחון תרופות בשבת עבור מי שאינו יכול לבולען בשלמותן?

שאלה |

מותר, שאין טוחן אחר טוחן.

תשובה |

